nõukoguks". 1919. ja 1920. a. jooksul on kesknõukogus esindatud peaaegu kõik suuremad Tartu vabrikud ja töökojad. Alustavad oma tegevust kojameeste, aia-, pagari-, villatööliste, kooliteenijate ja vahepeal soiku jäänud naisteenijate ametiühingud. Kesknõukogu ümber koonduvad ka juuksetööliste, äriteenijate, orkestrantide ametiühingud ja käskjalgade ühistöötamise ühing. Streigi abil viiakse läbi palgatariif, mis Tartu töölistele võrreldes Tallinna omadega lahedamaid elutingimusi pakub. Asutatakse lugemislaud ja pannakse alus Kesknõukogu raamatukogule. Samasse ajajärku kuulub ka Kesknõukogu töökoja ja ametiühingute kooperatiivi asutamine. Kesknõukogu töökodade kaudu võimaldati tööd neile töölistele, ametiühingute liikmeile, kes streigi läbi kannatanud. Teiseks suudeti võistluseta tööd teha eraisikutele, seejuures oma töölistele kõrgemat palka makstes kui kohalikud ettevõtjad. Kolmandaks, saadi puhast ülejääki, mille eest Kesknõukogule tarvisminevat inventari suudeti muretseda. Kooperatiivi asutamisega saadi oma liikmeile tarvisminevaid kaupu muretseda ajal, mil toiduainete saamine eraisikuile oli raskendatud. Kooperatiivi ümber oli koondunud üle 3000 organiseeritud töölise. Nii teotseb Kesknõukogu kuni 1920. a. lõpuni, olles kõigis töölisküsimustes tegelikuks juhtijaks. 1921. a. alul ametiühingutes lahti puhkenud erakondlikud ja sisemised tülid parteipolitilistes küsimustes andsid hoogsal arenemisteel olevale Kesknõukogule saatusliku hoobi. Nii on Kesknõukogu sunnitud 1921. a. lõpul kinni panema oma töökoja, tegevuse peab lõpetama ka ametiühingute kooperatiiv. Samal ajal algab Kesknõukogu organisatsiooniline kokkuvarisemine. Lahtipääsenud politiliste tülide tõttu surevad välja mitmed ametiühingud ja organisatsioonid. Õnnetult alustatud streik lõpeb kaotusega, surudes tööliste palga miinimumini ja tuues tööliste üldise majandusliku seisukorra halvenemise. 1922. a. lõpul ja 1923. a. jooksul pääsevad Kesknõukogus mõjule kommunistid. — 1922. a. lõpul astub Kesknõukogu Tallinnas asuva üleriikliku töölisühingute üldliidu liikmeks. Kui seni veel kuidagi ühist keelt suudeti leida, pääseb nüüd sisemine politiline võitlus esiplaanile ja paratamata kestab Kesknõukogu hoogus lagunemine edasi. Selle põhjusteks olid esiteks ametiühingute ümberkorraldamine, mida äärmise hoolimatusega taheti läbi viia, kas või sunniviisil; teiseks tolleaegsete Kesknõukogu peremeeste, kommunistide politiline sallimatus kõigi teisitimõtlejate vastu. Töölisühinguile ja nende liikmeile sunniti peale politilisi platvorme, millega ametiühingulise liikumise pooldajad nõus ei saanud olla, ja see asjaolu omalt poolt mõjus rohkem kaasa liikmete üldise arvu kahanemiseks. Organiseerimisnädalate korraldamisega katsuti küll organiseerimisele kaasa mõjuda, kuid väikeste tagajärgedega. Kesknõukogu poolt ellu kutsutud noorte- ja naiskomisjonid, lastegrupp ja spordiring olid võrdlemisi passiivsed ja mõjusid vähe kaasa tööliste organiseerimisele. Juba $^1/_2$-aastase kommunistide tegevuse järele langes üldine töölisühingute liikmete arv 3000 pealt 1000 peale ja töölisühingud jäid kängu. 1924. a. alul areteeriti hulk töölisühingute tegelasi, töölisühinguid suleti või lubati kuni kohtuotsuseni teotseda. Ainult mõned üksikud ühingud jäid puutumata. Kesknõukogu suleti hiljemini kohtuotsuse põhjal. Ligi 3 aastat ei andnud Tartus ametiühinguline liikumine endast elumärki, kuid 1926. a. lõpul ja 1927. a. alul on see liikumine jälle elavamaks muutunud. Suletud ametiühingu asemele on uued asutatud ja on ka uus keskkorraldus loodud. Edaspidi tahetakse hoiduda ametiühingutes politikast ja teotseda ainult puht-ametiühingulise liikumise platvormil. Praegu asuvad uuel alusel korraldatud tööliste ametiühingud Lossi uul. nr. 3, kus neile Linnavalitsus suuremad ruumid tasuta kasutada on andnud.

Tartu, lk. 607